

بسم الله الرحمن الرحيم

عملیات کربلای ۴ در یک نگاه

نام عملیات : کربلای ۴

رمز عملیات: یا محمد (ص)

منطقه عملیات: ۴ منطقه ی شلمچه - ابو الخصب - جزیره ام الرصاص - مقابل جزیره مینو.

مدت زمان عملیات: ساعت ۲۲:۳۰ مورخ ۶۵/۱۰/۳ تا ۶۵/۱۰/۵

نوع عملیات: تک گسترده

وسعت مناطق آزاد شده:****

اهداف عملیات: تصرف ابو الخصب و محاصره نیروهای عراقی مستقر در منطقه فاو که جزء عملیات والفجر ۸ نبود و تهدید بصره از جنوب (در صورت امکان تصرف بصره)

فرماندهی عملیات: قرارگاه خاتم النبیا (سپاه پاسداران انقلاب اسلامی)

سازمان عمل کننده : سپاه پاسداران - پشتیبانی عملیات توسط ارتش جمهوری اسلامی (نیروی هوایی - هوانیروز - توپخانه)

استعداد نیروهای خودی : ۱۳ لشکر و ۱۲ تیپ از سپاه در قالب ۴ قرارگاه نجف - کربلا - قدس - نوح جمعا ۲۵۰ گردان

استعداد نیروهای عراقی: سپاه سوم و هفتم از طلائیه تا دهانه خلیج فارس (تا خاکریز خط خودی در فاو)

نتایج عملیات : تصرف قسمتی از جزایر ام الرصاص و بلجانیه و ام البابی.

خسارت وارده بر دشمن: حدود ۸۰۰۰ کشته و زخمی - ۱۶۰ اسیر - ۷۰ دستگاه زرهی (تانک و نفربر و خودرو)

تعداد شهدا و مجروحان خودی: ۹۸۵ شهید - ۸۰۷۱ مجروح (۶۰ گردان از سپاه آسیب دید)

1 - جغرافیای منطقه ی عملیات:

منطقه عملیاتی شلمچه و ابوالخصیب را می توان مهمترین منطقه عملیاتی در جنوب کشور دانست مرکز این منطقه نخلستانهای اطراف اروند یعنی حد فاصل جزیره بلجانیه تا بصره می باشد که ۴ تا ۵ کیلومتر عرض و ۱۵ کیلومتر طول دارد. حدود منطقه از شمال به شلمچه و از جنوب به خور زبیر و باطلاقیهای اطراف آن از شرق به جزیره آبادان و غرب به تنومه و بصره منتهی می گردد.

- عوارض طبیعی:

- رودخانه ها:

- **اروند رود:** رودخانه اروند به طول ۱۷۵ کیلومتر و عرض (۳۰۰ متر در مقابل بصره تا ۱۰۰۰ متر در دهانه خلیج فارس در فاو) از بهم پیوستن دجله و فرات (شط العرب) در القرنه آغاز و تا دهانه خلیج فارس در جنوب فاو جریان دارد عمقش در بصره ۶ تا ۷ متر و در فاو ۱۹ متر است ۸۱ کیلومتر این رودخانه یعنی از مقابل نهر خین تا خلیج فارس مرز مشترک ایران و عراق می باشد. تا قبل از پیوستن این رود به کارون (در جنوب خرمشهر) شط العرب و بعد از آن اروند نامیده می شود. اروند همیشه مهمترین موضوع مناقشه های سیاسی و نظامی بین ایران و عراق در خوزستان بوده است.

- نهرها:

جهت آبیاری نخلستانهای اطراف اروند رود نهرهایی از آن منشعب می گردد که مهمترین آنها که مربوط به همین منطقه عملیاتی می باشد (اطراف بصره و ابوالخصیب) از بالا به پایین عبارتند از: نهر جاسم و نهر هسجان ، نهر دو عیبجی و نهر عرایض و ...

- جزایر:

رودخانه اروند در نقاطی ۲ یا ۳ شاخه می گردد و پس از الحاق دوباره، جزایر متعددی را بوجود می آورد که مهمترین آنها با توجه به منطقه عملیاتی کربلای ۴ عبارتند از:

- **جزیره بوارین:** به طول ۱۱ کیلومتر و عرض ۷۰۰ متر پوشیده از نخل (جنوب شلمچه و مقابل ابوالخصیب)

- **جزیره ام الطویل:** در جنوب و به موازات جزیره بوارین به طول ۸ کیلومتر و عرض متوسط ۴۰۰ متر و پوشیده از نی زار و نخل

- **جزیره ماهی یا فیاض :** در پایین ام الطویل با طول ۲/۸ کیلومتر و عرض متوسط ۳۰۰ متر پوشیده از نی زار

- **جزیره ام الرصاص :** مقابل نهر عرایض ونهرخین پوشیده از نخلستان ونی زار (عراق ۹ رده دفاعی در این جزیره احداث کرده بود)
- **جزیره ام البابی شرقی وغربی:** در پشت جزیره ام الرصاص قرار دارد ایندو جزیره پشت سرهم قرار گرفته اند یعنی جزیره بالایی را ام البابی غربی و پائینی ام البابی شرقی می نامند.
- **جزیره سهیل :** در مقابل جزیره مینو در آبادان قرار گرفته و آخرین و جنوبی ترین محور عملیاتی کربلای ۴ بوده است

- **شهرها و روستاها:**
- **ایران:**
- **شهرها :** شهرهای خرمشهر و آبادان و جزیره مینو: که محل عقبه بعضی از یگانهای ما در عملیات کربلای ۴ و خالی از سکنه و غیر نظامی بود. (جهت اطلاع بیشتر به صفحه ۳ جزوه ی بیت المقدس رجوع گردد)
- **روستاها:** روستاهای خین و عرایض

- **عراق:**
- **شهرها:**
- **بصره :** شهر ۱ میلیونی بصره مهمترین شهر اقتصادی و دومین شهر مهم عراق به شمار می آید. از نظر استراتژیکی سه شهر بغداد ، بصره و کربلا، مراکز ثقل کشور عراق می باشد. وجود چاههای نفت متعدد در حومه بصره و نیز صنایع پتروشیمی - ذوب آهن - فولاد - نیروگاههای برق و آب - صنایع نظامی و تاسیسات بندری ارزش خاصی را به بصره بخشیده. بصره و جنوب آن گلوگاه ارتباط آبی عراق با دنیای خارج می باشد.
- **ابوالخصیب:** قابلیت کشتی رانی در اروند باعث احداث بنادر متعددی در حاشیه آن گردیده از آن جمله می توان بندر خرمشهر، آبادان و خسروآباد در ایران و بصره و ابوالخصیب و فاو در عراق را نام برد. گذشته از وجود تاسیسات پتروشیمی و بندری در کنار ابوالخصیب، این شهرک نقطه مهمی جهت حمله به بصره و فتح آن بشمار می آمد.
- **روستاها:** دو عیجی، سعدیه، سلیمانیه، حنین و هسجان از مهمترین روستاهای عراق واقع در منطقه عملیاتی کربلای ۴ بودند.

- نکته: بصره و حومه آن از تابستان ۱۳۶۱ به علت موقعیتی عالی، شدیداً مورد توجه فرماندهان نظامی ما قرار گرفت و با توجه به این امر، عراق نیز قوی ترین و شدیدترین مقاومتها را در مقابل ما انجام می داد به حدی که عاشورایی ترین نبردهای ما با دشمن به نوعی در ارتباط با بصره و یا تهدید آن طراحی گردید مانند رمضان - خیبر و بدر (تهدید بصره از شمال) والفجر ۸ و کربلای ۵، ۴ و ۸ و بیت المقدس ۷ (تهدید بصره از جنوب)

- جاده ها:

- ایران:

- جاده خرمشهر به شلمچه که مقابل گمرک خرمشهر را به شلمچه وصل می نماید (۱۱ کیلومتر)
- جاده شهید صفوی و جاده امام رضا که هردو به موازات هم و در نزدیکی خرمشهر، جاده اهواز خرمشهر را به شلمچه وصل می نماید.
- جاده مرزی خین و نهر عرایض: که از جاده اصلی خرمشهر - شلمچه منشعب و به پاسگاههای خین و عرایض منتهی می گردد.

- عراق:

بخاطره حساسیت بصره جاده های منتهی به آن به شرح ذیل می باشد.

- شلمچه - تنومه - بصره (۲۵ کیلومتر)
- طلائیه جدید - نشوه - بصره (۷۰ کیلومتر)
- ایستگاه حسینییه - کتیبان - الحارثه - بصره (۵۰ کیلومتر)
- ایستگاه زید - کانال ماهی - تنومه - بصره (۳۰ کیلومتر)
- فاو - ابوالخصیب - بصره (۹۱ کیلومتر)

- نکته: وجود نهرها و کانال های کشاورزی با عمق مناسب جهت دفاع و نیز وجود آبگرفتگی ها و باطلاقتها در منطقه عملیاتی شرق بصره که باعث محدودیت در تحرکات زرهی و پاتک ها می گردد ارزش این زمین را بیش از پیش برای ما بالا می برد زیرا ارتش عراق یک ارتش زرهی محور است.

- آب و هوا:

آب و هوای این منطقه عملیاتی در تابستانها تا ۵۰ درجه و شرجی با روزهای گرم در تابستان و شبهای سرد که با وجود ایجاد شبنم زیاد در حوالی صبح هوای مطبوعی را با توجه به پوشش گیاهی زیاد (نخلستانها) مخصوصا در پاییز و زمستان به همراه دارد.

- مردم:

اکثر ساکنین این منطقه عرب زبان بوده و به امور کشاورزی، دامداری و ماهیگیری مشغولند (در قالب روستاهای پراکنده)

۲- سابقه نظامی منطقه:

- قبل از انقلاب:

- یکی از اختلافات مرزی ایران و عراق بر حاکمیت اروند رود و به طبع آن به شهرهای اطراف این رودخانه مثل بصره، خرمشهر و آبادان بر میگردد و در طول سالیان قبل از انقلاب اسلامی بارها مذاکرات این اختلاف مطرح گردیده است و قرار دادهایی بابت حل اختلاف بین دو کشور منعقد گردید که آخرین آن در سال ۱۹۷۵ (قرارداد الجزایر) بین شاه و صدام بوده است. از حدود ۵۰۰ سال قبل این اختلافات مطرح بوده است.

- منطقه عملیاتی شرق بصره (حد فاصل طلائیه تا شلمچه) از نظر نظامی کلید فتح بصره به شمار می آید و امنیت آن برای طرفین از حساسیت فوق العاده ای برخوردار است. به همین دلیل در قبل از انقلاب اسلامی ایران، ارتش بعث با نظر و مشورت مستشاران خارجی برای حفاظت از بصره و مقابله با حمله احتمالی ایران اقدام به احداث کانال پرورش ماهی در این منطقه نمود.

- بعد از انقلاب:

سه عملیات نظامی قبل از کربلای ۴ انجام شد که عبارتند از:

- هجوم اولیه عراق به سمت خرمشهر: در تاریخ ۵۹/۷/۱ یعنی روز اول جنگ، عراقی ها با شکستن خط در منطقه مرزی شلمچه و با عبور از پل نو وارد خرمشهر شده و طی یک نبرد ۳۴ روزه نابرابر اقدام به تصرف خرمشهر نمودند.

- عملیات الی بیت المقدس: در مراحل پایانی نبرد الی بیت المقدس در بهار ۶۱، منطقه شرق بصره بار دیگر صحنه نبرد حماسی رزمندگان اسلام بخصوص لشکر ۲۷ حضرت رسول (قرار گاه نصر) با هدف محاصره قوای عراقی موجود در خرمشهر و جلوگیری از فرار آنان به داخل عراق و نهایتا نفوذ به خرمشهر از محور شلمچه گردید.

- عملیات رمضان در ۲۴ تیر ماه ۱۳۶۱ به منظور تنبیه متجاوز، محاصره و نهایتاً تصرف بصره در صورت امکان و خارج کردن خرمشهر از برد توپخانه ی عراق ، بار دیگر این منطقه و نیز منطقه زید مورد توجه فرماندهان نظامی ما قرار گرفت و عملیات رمضان در آنجا اجرایی شد اما متأسفانه عملیات به اهداف خود نرسید.
- نکته: با انجام ۳ عملیات فوق و عملیات کربلای ۴ (در ۶۵/۱۰/۳) و کربلای ۵ (۶۵/۱۰/۱۹) و کربلای ۸ (۶۵/۱۱/۱۸) - تکمیلی کربلای ۵- و بیت المقدس ۷ (۶۷/۳/۲۳) و نهایتاً تک گسترده عراق از شلمچه و پیش روی قوای عراقی تا کانال شهید ادب که به منظور تصرف جاده اهواز خرمشهر و نهایتاً پیش روی به سمت اهواز و خرمشهر انجام گرفته بود کل عملیاتهای انجام گرفته در شرق بصره جمعا به ۸ عملیات رسید

۳- فضای سیاسی مملکت در سال ۶۵:

- تحریم ایران و بالعکس تجهیز عراق: در پی فشار آمریکا به کشورهای مختلف مخصوصاً کشورهای حاشیه خلیج فارس و همچنین ۲۰ کشور اروپایی، فروش تجهیزات نظامی و غیر نظامی به ایران ممنوع و در عوض سیل کمکهای نظامی و غیر نظامی و امکانات نظامی در غالب اطلاعات - جنگ افزار و صنایع نظامی با وام های بلاعوض و دراز مدت و ... به عراق سرازیر شد شدت این تحریم ها به حدی بود که حتی برخی کالاهای غیر اساسی مانند صابون و شامپو در ایران کوفتی گردید.
- افشای جریان مک فارلین: این اتفاق که مورخ ۶۵/۶/۱۲ رخدادضربه سنگینی بر اعتبار آمریکائیهها وارد نمود. متقابلاً آنها نیز به تلافی این شکست سیاسی بزرگ، اطلاعات ماهواره ای و جاسوسی خود از ایران را مخصوصاً اطلاعات عملیات کربلای ۴ را در اختیار عراقیها قرار دادند و به همین دلیل در عملیات کربلای ۴ ناموفق بودیم.
- نکته ۱: سرلشگر ستاد وفیق السامرای (رئیس وقت دایره اطلاعات نظامی ارتش عراق) می گوید: از نظر اطلاعاتی من فکر نمی کنم آمریکائیهها آنقدر که به ما کمک کردند به هیچ کشور دیگری حتی اسرائیل کمک کرده باشند...! وی همچنین می افزاید : ما به کمک تصاویر ماهواره ای آمریکا می توانستیم سربازان ایرانی را در پادگانهای آموزشی ببینیم... حتی کسی که در رژه به صورت اشتباه دست و پایش را تکان می داد در این تصاویر مشخص بود... هنگامی که کارخانه سیمان را در شهرهای ایران مشاهده می کردیم تعداد پاکتهای بارگیری شده را شمارش می کردیم...!
- عدنان خیرا... وزیر دفاع وقت عراق بعد از عملیات کربلای ۴ می گوید: ما به خاطر این اطلاعات (افشای عملیات کربلای ۴) از آنان تشکر می کنیم.

- نکته ۲: جریان مک فارلین (ایران گیت یا ایران کنترال) در پی تجاوز اسرائیل به جنوب لبنان و حمایت آمریکا از این عمل، مبارزان لبنانی در خرداد ماه ۶۴ یک فروند هواپیما مسافربری آمریکایی را (TWA) ربوده و مسافران آن را به گروگان گرفتند.

آمریکاییها با درک موضوع نفوذ ایران بر مبارزان لبنانی خواهان میانجی گری ایران جهت آزادی گروگانها شدند. بر این اساس در سوریه دکتر لواسانی به نمایندگی از وزارت خارجه ایران با مقامات آمریکایی وارد مذاکره شدند. پیروی این مذاکرات ۴ فروند هواپیمای C-130 در ۲ مرحله از پایگاهی در فیلیپین حدود ۵۰۰ موشک هاگ به ایران ارسال کرده و متعاقب آن کشیش بنجامین ویر (یکی از گروگانها) آزاد گردید (۶۴/۶/۲۳) به همین منوال ارسالها در سال ۶۵ نیز ادامه یافت و رزمندگان لبنانی نیز با هر نوبت ارسال محموله ها، تعداد دیگری از گروگانها را آزاد می کردند تا اینکه آمریکاییها با وساطت چند دلال اسلحه به نامهای منوچهر قربانی فر - عدنان قاشقچی و کنگرلو تقاضای مذاکره مستقیم با سران ایران را نمودند به همین دلیل رابرت مک فارلین در راس یک گروه آمریکایی با پاسپورت جعلی ایرلندی وارد ایران شده و در هتل هیلتون ۵ روز اقامت کردند. در این مدت مذاکرات دکتر لواسانی با آنها بی نتیجه پایان یافت و آمریکاییها پس از ارسال این همه تجهیزات (حدود ۲۰۰۰ موشک تاو و قطعات و موشکهای هاگ) با دست خالی برگشتند.

این ماجرا را مهدی هاشمی معدوم (برادر داماد آقای منتظری) به هفته نامه لبنانی الشراع افشا می کند و این ماجرا ضربه ی سیاسی سنگینی به آمریکا وارد کرد زیرا عراق آمریکا را متحد خود می دانست در ضمن مک فارلین نیز در فروردین ۶۶ بخاطر این افتضاح با خوردن قرص خودکشی کرد که او را نجات دادند.

- **بدترین سال اقتصادی:** به گفته آقای روغنی زنجانی (رئیس وقت سازمان برنامه بودجه ریاست جمهوری) سال ۶۵ از نظر اقتصادی از بدترین سالهای دهه اول انقلاب بود. علی رغم کسری بودجه شدید، به علت نا امن شدن خلیج فارس و حجم زیاد حملات عراق به پایانه های نفتی و کشتیها و مراکز حساس اقتصادی و همچنین وجود تحریم ایران ، قیمت نفت به زیر ۱۰ دلار (گاهها ۷ دلار) رسید و صادرات نفتی ایران از ۲/۲۰۰ میلیون بشکه در روز به ۶۰۰ هزار تا ۱ میلیون بشکه رسید و درآمد سالانه ایران به حدود ۷ میلیارد دلار کاهش یافت.

- **سومین مرحله جنگ شهرها:** در این سال حمله وسیع هوایی ارتش بعث به شهرها - مراکز حساس اقتصادی - پایانه های نفتی نیروگاهها و تاسیسات زیر بنایی ایران و ... ضربات سنگینی بر روحیه مردم و اقتصاد ایران وارد کرد.

- **استقرار منافقین در عراق:** در سال ۶۵ گروهک رجوی با تشکیل ارتش به اصطلاح آزادیبخش ایران، در عراق مستقر و با انجام عملیاتهای خرابکارانه و تک های نامنظم نظامی در مناطق مرزی شیطنت های خود را افزایش دادند.
- **دومین مرحله جنگ نفتکشها:** در آذر ۶۵ و بلافاصله بعد از افشای جریان مک فارلین استارت خورد که حمله به نفتکشها به رقم ۱۰۷ مورد در سال ۶۵ رسید در حالی که در سال ۶۴، ۴۷ مورد بود. این حملات زیانهای زیادی را به تجارت نفت و نیز کشتیهای حامل مایحتاج ایران وارد کرد.

۴ - فضای حاکم بر جبهه ها:

- **دفاع متحرک عراق:** در سال ۶۵ ما درگیر استراتژی جدید عراق تحت نام (استراتژی دفاع متحرک) بودیم که بعد از والفجر ۸ با حمله به چوارته در غرب (۶۴/۱۲/۶) آغاز و پس از ضرباتی به جزایر مجنون و پیچ انگیزه و شرهانی و سومار و سیرکان بالاخره در ۶۵/۲/۲۷ با تصرف مهران به اوج خود رسید اما با عملیات کربلای ۱ (فتح مهران در تیر ماه ۶۵) این استراتژی به شکست انجامید
- **تشکیل قرارگاه رمضان:** با هدف تشکیل جبهه جدید در شمال غرب عراق و با استفاده از نیروهای خودی معاندان و گروههای معارض عراقی در عمق عراق ایجاد و مقابله با شرارت های گروههای ضد انقلاب بخصوص منافقین در دستور کار این قرارگاه قرار گرفت.
- **سال تعیین سرنوشت:** اعلام سال ۶۵ به عنوان سال تعیین سرنوشت مسئولین نظامی ما را در تنگنای روانی سختی جهت برآورده کردن انتظارات مردم از این شعار و توقع مسئولین نظام قرار می داد (لزوم اجرا و طراحی یک عملیات بزرگ)
- **افزایش تحرکات آمریکا در خلیج فارس:** این امر با تشکیل ناوگان پنجم آمریکا (با ۱۱ ناو اسکورت و یک ناو هواپیما بر با ۹۰ هواپیما) به بهانه تامین عبور و مرور صادرات نفت از خلیج فارس شدت یافت.

۵ - قبل از عملیات:

- **طرح عملیات (طرح مانور):** برای انجام عملیات کربلای ۴، چهار زمین شلمچه - ابوالخصیب - منطقه مقابل جزیره ام الرصاص و جزیره مینو انتخاب و هر یک به قرارگاه های زیر سپرده شد.

- قرارگاه نجف اشرف: از شلمچه تا جزیره بوارین و ام الطویل و پیشروی در عمق شلمچه
- قرارگاه قدس: مهمترین نقطه عملیات یعنی عبور از تنگه ام الرصاص - بوارین و پیشروی به سمت پتروشیمی و ابوالخصیب
- قرارگاه کربلا: مقابله با پاتکهای دشمن از مقابل جزیره ام الرصاص (تامین کل منطقه عملیاتی) و پیشروی تا جاده دوم و سوم منطقه بصره
- قرارگاه نوح: تامین جناح چپ عملیات و پیشروی در مقابل جزیره مینو و بستن راه عقبه ی سپاه هفتم
- تاکتیک ویژه عملیات:

مرکز ثقل و مهمترین نقطه این عملیات، تنگه بوارین - ام الرصاص بود. عبور از این تنگه حمله به چند هدف استراتژیک و مستقل را برای ما میسر می کرد به همین دلیل عبور یگانها از یکدیگر و حرکت طولی آنها در امتداد اروند (بر خلاف والفجر ۸ که حرکت قایقها در عرض اروند بود) و نیز شکستن خطوط توسط غواصها تاکتیک ویژه این عملیات قرار گرفت.

- نکته: یگانهای تحت امر قرارگاههای فوق می بایست طی ۶ مرحله عملیات به اهداف خود یعنی از شمال به تنومه و از جنوب به پشت کانال بصره برسند.

۶ - شناسایی:

از اردیبهشت ۱۳۶۵ که طرح عملیات کربلای ۴ به تصویب رسید به مدت ۸ ماه واحدهای شناسایی یگانهای سپاه طی دفعات متعدد در ساحل - خط و عمق معابر و استحکامات و جاده های مواصلاتی و نیز معابر نفوذ و تجهیزات و امکانات نظامی دشمن را مورد شناسایی قرار دادند.

۷ - سازمان رزم

- سازمان رزم خودی :

- قرارگاه مرکزی خاتم الانبیا، ۴ قرارگاه زیر را مامور اجرا و هدایت عملیات در این منطقه کرد
- قرارگاه نجف: به فرماندهی سردار مصطفی ایزدی و شامل لشگرهای: ۱۹ فجر - ۵ نصر - ۱۷ علی ابن ابی طالب - ۱۵۵ ویژه شهدا - و لشگر ۲۱ امام رضا به همراه تیپ ۱۲ قائم و ۴ گردان توپخانه.

- **قرارگاه قدس:** به فرماندهی برادر محمد علی جعفری شامل لشگرهای: ۱۰ سیدالشهدا و ۴۱ ثارا... و ۲۵ کربلا + ۴ گردان توپخانه.
- **قرارگاه کربلا:** به فرماندهی برادر احمد غلامپور: شامل لشگرهای: ۸ نجف اشرف - ۱۴ امام حسین و ۲۷ حضرت رسول و ۳۱ عاشورا و ۳۲ انصار الحسین و تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم به همراه ۴ گردان توپخانه
- **قرارگاه نوح:** به فرماندهی سردار حسین علایی شامل لشگرهای: ۳۳ المهدی - ۷ ولی عصر به همراه تیپ ۱۸ الغدير و ناو تیپ امیرالمومنین و ۴ گردان به همراه ۱ آتشبار توپخانه
- **قرارگاه پشتیبانی:** به منظور پشتیبانی از عملیات کربلای ۴، و نیز کم کردن حجم فشار دشمن در آن منطقه، مقرر گردید ۳ روز بعد از آغاز عملیات کربلای ۴ ارتش جمهوری اسلامی در منطقه سومار به سمت نفت شهر یک تک پشتیبانی انجام دهد که این طرح با توقف عملیات کربلای ۴ منتفی گردید.

- سازمان رزم دشمن:

منطقه عملیاتی کربلای ۴ در حوزه استحقاظی ۲ سپاه سوم (از طلائیه تا مقابل حنین) و سپاه هفتم (از مقابل حنین تا فاو) بود به همین منظور لشگر ۱۱ پیاده از سپاه سوم و لشگر ۱۵ از سپاه هفتم در منطقه حضور داشتند به طور کلی ۳۳ تیپ پیاده - ۲ تیپ ۱۶ و ۳۰ زرهی - ۲ تیپ ۲۵ و ۸ مکانیزه به همراه ۴ تیپ از گارد ریاست جمهوری عراق و ۲ تیپ نیروی مخصوص، قبل و حین عملیات وارد منطقه در گیری عملیات کربلای ۴ شدند و با افشای عملیات برای دشمن، از آمادگی و هوشیاری بالایی برای مقابله با عملیات ما برخوردار بودند.

۸ - توان رزمی عراق:

- **هوشیاری عراق:** با نزدیک شدن زمان (س) عملیات، بمباران و آتش توپخانه و ادوات عراق روز به روز شدت می یافت. صبح روز ۶۵/۱۰/۳ نیز اطراف پل فجر، نهر عرایض، سواحل و دهانه کارون، اوایل جاده خرمشهر و حوالی ایستگاه ۷ آبادان که محل عقبه های قوای خودی بود هدف حملات هوایی و توپخانه ای عراق قرار گرفت حتی هواپیمای عراقی نیز در شب عملیات و قبل از آن اقدام به ریختن فلر و منور در سطح گسترده نمودند سر لشگر و فیک السامرایي مسئول اطلاعات نظامی ارتش عراق می گوید: ما روز آغاز حمله ایرانیها را پیش بینی کردیم... بیش از نیم ساعت در شرایط بسیار سخت منتظر آغاز حمله ایرانیها بودیم ... در همین حین به من اطلاع دادن که حمله ایرانیها شروع شد...!

- ارتقاء توان نظامی عراق: گذشته از تجهیز ارتش عراق توسط نظام سلطه ، نیروی زمینی ۲۰۲ هزار نفری عراق که در سال ۵۹ در قالب ۳ سپاه مطرح بود در سال ۶۵ به ۵۸۰ هزار نفر در قالب ۷ سپاه افزایش یافت.
- تدارک حمله عراق برای بازپس گیری فاو: شواهد و قرائن زیادی در مجموع عملیات کربلای ۴ حاکی از حمله قریب الوقوع ارتش بعث به فاو بود

۹ - شرح عملیات کربلای ۴ :

ساعت شروع عملیات ۲۲/۳۰ روز ۶۵/۱۰/۳ بود به همین دلیل نیروهای غواص از ساعت ۲۱ به درون رودخانه رها شدند اما با توجه به هوشیاری دشمن و تدارک گسترده آنها جهت اجرایی کردن تاکتیکهای ضد غواص و ضد شناور، بعد از حدود نیم ساعت از رها سازی غواصها، به یک باره آسمان منطقه عملیاتی بوسیله منوره‌های فراوان، نورافکن و آتش پرچم و بی سابقه عراقیها روشن و غواصها در نیمه راه هدف رگبار دیوانه وار تیربارهای کالیبر متوسط و سنگین عراقی و آر پی جی زنهای آنها قرار گرفتند. این غافلگیری آرایش نیروهای غواص را مختل و شهادت دل خراش و مظلومانه آنان را بدنبال داشت هم زمان با این واقعه، قوای عراقی اقدام به گلوله باران پرچم و سنگین عقبه ها - جاده های مواصلاتی و محل استقرار گردانهای قایق سوار ما نمودند به طوری که لشکرهای ۳۱ عاشورا ۱۴ امام حسین و ۲۱ امام رضا قبل از اعلام رمز عملیات متحمل تلفات و خسارات سنگینی شدند به هر ترتیب فرماندهی در ساعت ۲۲:۰۸ به افشای عملیات پی برد اما اوضاع به سختی قابل اداره و بازگشت به شرایط قبل بود از این رو در ساعت ۲۲:۳۰ رمز عملیات (یا محمد (ص)) در آن شرایط سخت و آشفته به یگانها اعلام شد. گردانهای پیاده که سوار بر قایق و آماده حرکت بودند بی درنگ به دشمنی که آماده و منتظر حمله ی ایرانیها بود حمله ور شدند. وضعیت محورهای درگیری از بالا به پایین به شرح ذیل بود.

- قرار گاه نجف: در محور این قرارگاه یعنی شلمچه تا بوارین، لشکر ۵۷ ابوالفضل (ع) با حمله به پاسگاه کوت سواری ضمن شکستن خط وارد ۵ ضلعی شد و با لشکر ۱۹ فجر که به دژ شلمچه حمله کرده بود الحاق کرد اما با توجه به مقاومت شدید دشمن از یک سو و توقف عملیات توسط قرارگاه در شب بعد موفق به حفظ مواضع تصرف شده نشدند و در محور بوارین نیز تهاجم نیروهای خودی ناکام ماند.
- قرارگاه قدس : مهمترین منطقه عملیات کربلای ۴ محل مانور قرارگاه قدس یعنی تنگه بوارین - ام الرصاص بود لشکر ۴۱ ثارا... ماموریت عبور از تنگه و تامین آن و گرفتن سر پل در غرب اروند جهت عبور لشکر ۱۰ سیدالشهدا را به عهده داشت و لشکر ۱۰ سیدالشهدا نیز می بایست بعد از لشکر ۴۱ ماموریت تصرف شهرک ابوالخصیب را اجرایی کند اما با غافلگیر شدن توسط دشمن و هدف قرار گرفتن قایقها بروی اروند موفق به

تامین سر پل نشد و نیروهایش در نوک غربی ام الرصاص و نوک شرقی جزیره ماهی (فیاض) پراکنده و موفق به پاکسازی جزیره ماهی نیز نشد و به همین علت و نیز دستور توقف عملیات، از ماموریت لشکر ۱۰ سیدالشهدا به سبب فراهم نشدن مقدمات کار صرفه نظر گردید چرا که لشکر ۱۰ قرار بود به عنوان موج دوم وارد عمل شود. لشکر ۲۵ کربلا نیز وارد ام الرصاص و سپس ام البابی شد اما موفق به توسعه سر پل خود نگردید.

- قرارگاه کربلا: لشکر ۱۵ امام حسین (ع) به دلیل آتش پرحجم عراقیها بروی آب از سمت جزایر ماهی (فیاض) و بوارین و انهدام قایقهای حامل نیرو با داشتن سر پل در جزیره بلجانیه قادر به پیاده کردن نیرو در آنجا نشد از طرفی لشکر ۳۱ عاشورا نیز که غواصهای زیادی را در ابتدای رها سازی غواصان از دست داده بود پیش روی را آغار اما موفق به پاکسازی کامل هدف نشد (۹ رده دفاعی در ام الرصاص وجود داشت)

و بالاخره لشکر ۳۲ انصارالحسین که در دهانه کارون مستقر بود به علت آتش پرحجم دشمن از پشت ام الرصاص، به سختی به ساحل غربی ارونند رسید و در زیر فشار دشمن توانست با جناح چپ خود یعنی تیپ ۳۳ المهدی (ص) الحاق کند اما دیگر قایقی برایش نمانده بود و به این ترتیب ماموریت لشکر ۲۷ که عبور از لشکر ۳۲ انصارالحسین بود نیز منتفی گردید.

- قرارگاه نوح: در محور قرارگاه نوح (جزیره مینو) تیپ ۳۳ المهدی (ع) از میان انبوه آتش دشمن و تیر بارهایش سرسختانه عبور و در ساحل غربی ارونند موفق به تصرف سر پل گردید و با میل به راست به سختی با لشکر ۳۲ انصارالحسین الحاق کرد و لشکر ۷ ولی عصر نیز با تقدیم شهدای زیاد موفق به تصرف جزیره سهیل گردید اما موفق به پاکسازی کامل آن نشد و با اعلام عقب نشینی به عقب برگشت.

نکته ۱: پس از آنکه عبور از تنگه ام الرصاص - بوارین غیر ممکن شد عبور از جزایر ام الرصاص و ام البابی محور تلاش جبهه خودی قرار گرفت اما دیگر خیلی دیر شده بود و نظم عملیات آشفته و قایقی نمانده بود به همین دلیل و به علت افشای عملیات و هوشیاری دشمن و نیز به منظور حفظ قوای خودی و طراحی مجدد عملیات، بعد از حدود یک شبانه روز، ادامه عملیات در شب بعد متوقف و دستور عقب نشینی به یگانها (البته با حفظ ام الرصاص) صادر گردید و جزیره ام الرصاص نیز چند شب بعد تخلیه گردید.

۱۰- نتایج عملیات :

- اگر چه قسمتی از جزایر ام الرصاص و بلجانیه و ام البابی به تصرف قوای خودی درآمد اما به دلیل هوشیاری دشمن از زمان عملیات و محور های عبور ما (افشای عملیات) و نیز آتش پر حجم عراق روی نقاط حساس عملیات

به خصوص تنگه بوارین - ام الرصاص و نیز استحکامات قوی دشمن، از ادامه عملیات در شب دوم اجتناب شد و عملیات پایان یافت.

- علت عدم الفتح عملیات کربلای ۴:

- آگاهی دشمن از زمان، مکان و محورهای نفوذ عملیات و یگانهای شرکت کننده که این امر مرهون اطلاعات دقیقی بود که امریکائیه‌ها به تلافی جریان مک فارلین به عراق داده بودند. (ماهواره ها و آواکسهای مستقر در عربستان)

- تجربه عراقیها از عملیات فاو و عبور غواصهای ما از اروند و به کارگیری تاکتیکهای ضد غواص و شناور

- آتش پرحجم و متمرکز دشمن بر روی معابر نفوذی ما مخصوصا تنگه بوارین - ام الرصاص و عقبه ی یگانها

- خسارت وارد بر دشمن: حدود ۸۰۰۰ کشته و زخمی - ۶۰ اسیر - انهدام ۷۰ دستگاه زرهی - نفربر - خودرو

۱۱- بازتاب عملیات کربلای ۴:

در رسانه ها و روزنامه هایش، شعار عملیات سرنوشت ساز ایرانیان را به مسخره گرفت و با نشان دادن شهدا و اسرای ایرانی بهره برداری تبلیغاتی وسیعی از این عملیات نمود اما رزمندگان اسلام کمتر از ۲ هفته بعد قهقهه مستانه بعثیون را در عملیات کربلای ۵ به گریه جانسوز تبدیل نمودند.

منابع

نبرد شرق بصره (مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه)

تنبیه متجاوز

شبهای قدر کربلای ۵ (مرکز حفظ و نشر آثار دفاع مقدس پشتیبانی و مهندسی جنگ جهاد سازندگی)

ماهنامه نگین شماره ۱۹